

נאמן של ישר

חלום אמריקאי אחר * נפתרה תעלומת החרוזן

אור'בוך * „אזנה כרוייה ללבטיה של האשה...” * פולחן החייל המת

תרגום

רוזוטר

קורט וונגוט (1922) נחשב לאחד הסופרים האמריקאים הבולטים של ימינו. ספריו שראויור בעברית עד כה: אמה לילה; ברת מיטבוים; חמש ועריסת החתול; בימים אלה ראיה אור בתרגום לעברית ספר רביעי מפרי עטו של סופר מעולה זה, תחת הכותרת יבדן אותך אזהים אדון רוזוטר...*

וונגוט עוסק בספר זה בגדול הפולחנים האמריקאים — החלום האמריקאי — הוא פולחן חופש-החיים ועל-ההוב, הפולחן אשר מודד את תושבי ארצות-הברית לפי הכסף שמצויה ברשותם. בפתחי לספר מצויה ציטטה מדבריו של אליז'ת רוזוטר, „מלחמת" נשיא קרן רוזוטר, האומר: „מלחמת" העולם השנייה הפתיחה — ואני הדף לי, כצהרי יום, וחצה את כיכר טיימס עם לב אדמון על החוש...*

למרות שדומה כי אותו רוזוטר הוא הנפש-הפועלת המרכזית של הספר, ה"גיבור האמיתי הוא הממון, ככתוב ב"ראשית הפרק הראשון: „כסום כסף הוא הדמות הראשית בספר הזה על-אודות בני-אדם, ממש כשם שסכום רבש עשוי

* שני הראשונים ראויור בהוצאת זמורה-ביתן-מודן והשלישי בספריה לעט של עם-עובד.

** קורט וונגוט — יברך אותך אלוי הים אדון רוזוטר; עברית: אבירמה גולן; הוצאת זמורה-ביתן-מודן; 165 עמודים (כריכה רכה).

... ב"ארגון הוא עיטור המוענק לחיילים אמריקאים שנפצעו בקרב, או כחוצאה מפגרות איריב.

כהחלט להיות הדמות הראשית בספר על אודות דכוריים... הסכום הוא: 87,472,033.61 דולר — הונה של משפחת רוזוטר ב"1 ביוני 1964, ההון המישפחתי ה"14 בגודלו בארצות-הברית. הסכום ה"נס לקרן כדי שפקידי מס-ההכנסה, ישאר חספנים שיטנים אינו רוזוטר, לא יוכלו להניח עליו את ידהם... נשיאות הקרן עוברת בירושה בין בני רוזוטר, על-פי תקנות שאינן רחוקות ממינהג הכתר ה"בריטי.

עורך-דין צעיר ממוצא לבנוני בשם נורמן מוישרי מניה את עיניו על ההון האמור. מושרי, בוגר מצטיין של בית-הספר למישפטים באוניברסיטת קורנל, ה" עובד כפקקליט במישרד הפרקליטים ה" מטפל בעיסקי הקרן, מסמל את האמביציה למימוש של החלום האמריקאי. במשך תקופה ארוכה הוא מתכנן כיצד להביא כליה על הקרן. הוא מפשפש בתיקים הסודיים של הקרן, ומתקדם בעיקר על אותה פיקסה הקובעת, „את פילוקו המיירי של כל נאמן שהוכרז בלתי-שפוי...” בידיעה כי „אלויז'ת רוזוטר, בנו של ה" סנאטור, הוא מטורף...”

תחבולתו של מושרי, המתבססת על אי-המשך שיר של השושלת, היא למנות לנשיא הקרן „רודן מרודי-אילנדר...” ש" מושרי ישמש לו נציג.

אחד המיסמכים, שעליו מניח מושרי את ידיו, הוא מגילת שושלת בני רוזוטר, הנפתחת בנ"ח ואחיו ג'ורג', שירשו קודם מילחמת-האזרחים 600 דונאם אדמה חקלאית. סיפור התעצמות ההון של מיי"ס פחת רוזוטר, הוא סיפור הברונם הש"ד דדים, ככותרת סיפרו של מתינו ג'וזף-סון, המתאר את עלייתם של מישפחות" העילית האמריקאיות, והאופן שבו מצצו את לשדה של אמריקה ואת לשד עובדיהם. וונגוט עוסק בתהליך הניוון של נצר החלוצים אלה.

מושרי מנצל את הליכי הגירושין של אליז'ת רוזוטר מרעייתו סילביה, המתגוררת בפאריס. שוכר כספת גדולה, ופונה בתוקף תפקידו הפרקליטי אליה, בתיבה כי תשגר אליו את ההתכתבויות בינה ובין אל"יוט במשך שנות נישואיהם. „כרואר חוזר קיבל מושרי חמישים ושלשה מיכתבים...” שאותם הוא מצרף לתיק שהוא מכין ל"הדחת רוזוטר אחר, ולהכתרת אחר.

סיפור חייו של אלויז'ת רוזוטר (נולד בשנת 1918 בושינגטון-די-סי), מסביר את הרקע לראיית-העולם השונה שלו. בדצמבר 1941 הוא עזב את בית-הספר למישפטים של הארווארד כדי להתנדב לחיל-הרגלים. במהלך המלחמה העולמית השנייה הפך מפקד-פלוגה בדרגת ס"ן. לקראת סוף המלחמה עבר התרחשות דראמטית, שבמהלכה ירה בנער בן 14 אירוע זה שיבש את חייו, והפך אותו ללא-יוצלה במונחי החלום האמריקאי. הוא פתל מבצע מעשים תמוהים, כמו השתת"חות בכינוס של סופרי מדע-בידיוני וחלוי"קת המחאות לנוכחים באולם, שיכרות מתמדת בחברת כבאים ושאר מעשים אשר עשויים להיראות לציבור כטיורף.

אליז'ת רוזוטר התגורר במחוז רוזוטר, בקהילה ששמה אבונודיל, ביחד עם רעייתו — עד שזו לקתה בהתמוטטות-עצבים. הוא התגורר בספקדיירה ספקמישרד. ש" בה היו שני טלפונים, האחד שחור — אשר נועד לאומללים ולמוכים למיניהם, שלהם היה מעליק מחסדי קרן רוזוטר, ושלפון שני, אדום — שהיה קשור לתחנת מכבייה-אש שממולה, שהוא היה אחד מ"מפקדיה. חייו התנהלו בין הטלפון השחור והאדום.

חייו המזוהים של אלויז'ת רוזוטר קיבלו מיפנה, כאשר סילביה, רעייתו, שבה לאר"צות-הברית כדי להתגרש ממנו, בעיקבות חכסיסיו של נורמן מושרי, שתיכנן בתח"בלנות מזהירה את צעדיו לחילופי-הגברי בקרן רוזוטר. סילביה מספרת לסנאטור

צייד האורפז

עמודיהם (צייד הצביה; מות ליסנדה; נמלים; מות דניאל ובית לאדם אחר). מריאלים ישראלי נוקב, בעל איכויות לשוניות ועי רכים חברתיים, העביר אורפז את סיפוריו לנתיב המוליך לסמלים מאוד לא משכנעים — חלות וגרות-שבת, זיכרונות גילוח ותלישות מערכות החיים והחברה בישראל. הדבר הגיע לשיאו ב"סיפורו האחרון רחוב הטומזנה.

באחרונה פירסם אחד מכתבלי הספרות רשימה באחד הצהרונים, תחת הכותרת אורפז: אורפז בתוספת, ובה סיפר לקוראיו שאורפז „בספרים ענת תשמ"ב החליט לתקן מעוות ולהחיות את שם המשפחה הישן מן הנשייה בהצמידו אותו אל השם העברי... מעשה אשר אינו עניין של מה בכך, אלא נסיון בולט ומוחץ לתצות בינו ובין הישראליות, לשוב אל הגלות — דבר שאותו עושה יצחק אורפז בעבודותיו הספרותיות.

מזלה של הספרות הישראלית הוא, שמחר בבוקר לא ימצאו הקוראים בחנויות הספרייה, ספרים מאת „עלום קרלוינדר (עז); אהרון גרינברג (מגד); חנוך הפלגנד (ברטוב); מנשה שמרוקים (שמיר); בנימין המרשטיין (תמוז) ושמות נוס"פים שלא יאמרו דבר לשוחר הספרות הישראלית.

הסבת השם של אורפז היא בעלת מש"מענות חמורה. מסתתר מאחורה חוסר-אמון בתהליך ההמשכיות של הספרות הישראלית. פנייתו לפני שנים למדור זה וההתחשקות או לשם אורבוך היתה חוסר-ידין אלמני-טרי, אשר אינו פחות מחוסר-ידין איני-טלקטואלי.

לפני כמה שנים פירסם פרוזה, כתיבהת לספרות, (חוברת 15—16, יוני-יולי 1977) שני שירים מאת משורר אלמוני ובלתי-ידוע בשם י.א. אורבוך, תחת הכותרת החיים הם חגיגה ויש רגע כזה על העיר (באחד מהם כתב אותו אורבוך: „כשנצלתו מן הקומה העשירית היתה מזומה גדולה. / אלף בני אדם שלחו אליו ידיים / אלף בני אדם הניעו ראשיהם / ואני עופפתי על פניהם כמו דגל בחגיגה גדולה...”)

בדיקה קצרה באופני שימוש הלשון, הדימויים, פרטים שבתוך השירים (קומה עשירית, כיכר וכו') הולוכה לכיוון אחד ויחיד, למחבר יצחק אורפז (שבבלטיון לספרות העברית כך התברר, מופיע שמו הקודם אורבוך). סידרה של שאלות אצל עורכים ועסקני-ספרות, ביססה את ההנחה כי י.א. אורבוך הוא לא אחר אלא יצחק אורפז.

עובדה זו פורסמה בנמר של נייר והביאה לכמה גיחוכים מלאי-סיפוק בתייקפה, שבהם מתכנסים עסקני-ספרות בתל-אביב, ולמכתב-אישי של אורפז, שבו הוא טען כי אין לו קשר עם אותו י.א. אורבוך וכי אכן קיים אדם בשם זה — והוא אשר חיבר את השירים. נמר של נייר פירסם את דבריו של אורפז תוך הבהרה, כי למרות זאת, אין לו ספק בכך שמחבר אותם שירים הוא יצחק אורפז.

אורפז, אשר שיאהישיגו הספרותיים היה בספרו הראשון והמעולה עור בעד עור, הצליח בתוך תקופה קצרה לייצר סידרה של ספרים, אשר המכנה המשותף שלהם הוא היעמום המתמשך וההולך בין

רוזוטר האב ולפרקליטו את סיפור התי אהבותה באליז'ת מערכת היחסים בין האב והבן מתוארת על משבריה ועל אי-ההבנה העקרונית השוררת ביניהם. האב, שהוא אחד מראשי הימין בסינט, אינו מרוצה מדאגתו של הבן אליז'ת לחלכאים ולנדכאים של אמריקה. הוא מטיח בו באחת מפגישותיהם: „הגענו לרגע אירוני מאוד בהיסטוריה, שבו סנאטור רוזוטר מאינדיאנה עומד לשאול את בנו, האם

ציניקן וונגוט האיש השפוי ביותר באמריקה

אתה — או האם היית פעם — קומוניסט? והבן משיב: „טוב, יש לי מה שהרבה אנשים בוודאי מכנים מחשבות קומוניסטיות... אבל כשם אלוהים, אבא, אף אחד לא יכול לעבוד עם עניים בלי להתפרק על קארל מארקס מפעם לפעם, או להתי"פק רק על התני"ך, עד כמה שזה עוזר...” זה עימות ללא תכלית, שכן האב ממשך במאבק נגד הקומוניזם והרדיקאליזם של אמריקה, והבן נלחם באלה בדרכו שלו (מענה של אלויז'ת לשלוח מניה של אייבייאם לכל ילד שנולד במחוז...”) הפרקליטים והאב מתאמים מיפנס בין אלויז'ת ובין אשתו „בעיר שלושה ערבים ייפנשו אליז'ת וסילביה לשם אמירת שלום אחונה, באולם, בלובודרי שבמלון, מארדוט באינדיאנאפוליס. זה היה מענה מפוכך מאוד לגבי שני אנשים בה חולים וכה אזהבים...” זימון זה טורף את קלפי ה"סיפור, ומוליך אותו מהשיגרה הרזוטרית לקראת אבדון או גאולה. הפרקליט מושי"רי מקדם במהירות את נסיון ההדחה שלו, ועלית-הסיפור עוברת לנצר יחסין צדדי ושכות, פרד רוזוטר, המתגורר בפסי-קונטוויט, רוד-אילנד — דמות עלובה, מעוכה ומרוטה, הוא מתפרנס כסוכן פר"ליסות-ביטוח, והרגעים היפים בחייו הם: „זה בא כשבאה אלי כלה ואומרת, אני לא יודעת איר הילדים ואני נוכל להודות לך על מה שעשית בשפילנו. יברך אותך אלוהים, אדון רוזוטר...” רגעיו הקשים מקורם באשתו המתוסכלת, קרולייין, ה"מצויה תחת השראתה של ידייתה הלסבית העשירה אמאנטיטה באנטרדיין.

אביו של פרד רוזוטר התאבד בימי המשבר הכלכלי של שנות ה"30 באר"צות-הברית, ופרד נשא בכל התיסמונות האפשריות של בן למתאבד. פרד חי בתחושה שהוא מצוי כל העת על סף התי-אבדות.

מחבר אורפז / או אורבך חוסר יודר